

2017-2026

Kulturpolitiskt program för Enköpings kommun

Beslutat i kommunstyrelsen 2017-02-21
Ärendenummer: UPN2015/172

Förord

Enköping är en av Sveriges äldsta städer med ett kulturliv som binder samman vår rika och långa historia med dagens samhällsbygge. Enköpings kulturliv, tillsammans med tillgången till kulturarvet och till kulturmiljöer, är viktiga för såväl Enköpingsbon som för Enköpings identitet och självbild.

Forskning visar betydelsen av att få ta del av konst och kultur och att få ägna sig åt eget skapande, genom hela livet. Kulturens roll är att vara en källa för reflektion och ett verktyg för ifrågasättande. Den får människor att stanna upp, bli berörda och kanske också upprörda. Aspektpolitik på kultur kan ge bättre skolresultat, ökad hälsa, motverkar utanförskap, ger lägre sociala kostnader och kan bidra till ökad besöksnäring. Kulturen är en omistlig del och investering i det socialt hållbara samhället.

Med andra ord, kulturen är en viktig faktor för en hälsostad i Doktor Westerlunds anda!

Att bedriva en stabil kulturpolitik för en kommun är svårt och kan lätt falla in i samma gamla hjulspår trots att konst och kultur och hur vi ser på vårt kulturarv är föränderligt. Det finns ett behov av en gemensam målbild för kulturpolitiken och för hur konst, kultur, kulturarv och kulturmiljö kan bidra till samhällsbygget Enköping. Därför gav kommunfullmäktige upplevelsenämnden i uppdrag att forma ett kulturpolitiskt program. Programmet är ett visionärt dokument, som ska fungera som verktyg för politik och förvaltning den kommande tioårsperioden.

Det kulturpolitiska programmet utgår bland annat från nationell och regional kulturpolitik och Enköpings Vision 2030. Programmet har även en koppling till de nyligen genomförda ortsanalyserna, kommunens turismstrategi, det idrottspolitiska programmet och biblioteksplanen.

Den kulturella infrastrukturen har diskuterats länge i Enköping, inte minst frågan om kulturhus. Behovet av fler och större lokaler för bibliotek, museum, kulturskola och fritidsgårdar har funnits länge, men också behov av scener, ateljéer, replokaler, mötesplatser och långsiktiga stöd för arrangörer och utövare. Dessa behov förväntas öka i framtiden, inte minst i takt med att Enköping växer. Vi vill att det kommunala kulturstödet värnar yttrandefrihet, individens frihet samt bidra till bildning och kunskap och att vi skapar ett samhälle där alla människors lika värde respekteras och ges utrymme.

Remissomgången visar att viljan att fördjupa samarbetet med upplevelsenämnden i kulturfrågor är stor. Att ta fram ett kulturpolitiskt program är bara början, det är i genomförandet av kulturpolitiken som konst, kultur, kulturarv och kulturmiljö får den framlyfta plats vi vill.

För att möta kulturens behov och utmaningar i Enköping måste politiken veta var vi ska. Därför ska detta visionära program vara en ledstjärna för de kommande politiska besluten under de närmsta tio åren. För att vi ska nå dit vi vill, är det av yttersta vikt att vi som folkvalda politiker tillsammans, över partigränser, leder våra olika förvaltningar och bolag att i samarbete med kulturlivet forma Enköping till den kulturkommun vi behöver vara för att möta samtidens och framtidens behov!

Jesper Englundh

Ordförande upplevelsenämnden

Enköping 24 november 2016

Underskrifter

Kommunalråd och oppositionsråd

Helena Proos (S)

____-____-____

_____

Anders Wikman (NE)

____-____-____

_____

Ingvar Smedlund (M)

____-____-____

_____

Gruppledare övriga partier

Gunnel Bergman (Mp)

____-____-____

_____

Jenny Gavelin (L)

____-____-____

_____

Kenneth Lötthegård (C)

____-____-____

_____

Lars Frantzén (Sd)

____-____-____

_____

Magnus Ahlkvist (V)

____-____-____

_____

Samtliga nämnders och bolags ordförande

Peter Ekström (S)

____-____-____

_____

Jan Clasenius (NE)

____-____-____

_____

Matz Keijser (S)

____-____-____

_____

Sven Jansson (S)

____-____-____

_____

Solveig Eklund (S)

____-____-____

_____

Hans Olsson (S)

____-____-____

_____

Jesper Englundh (S)

____-____-____

_____

Marié Karlström (S)

____-____-____

_____

Solveig Sundblad (S)

____-____-____

_____

Marie Ekberg (S)

____-____-____

_____

Innehåll

Förord	2
Kulturpolitikens vision	5
Kulturpolitikens genomförande	6
Utgångsläge	8
Kulturpolitikens fokus	10
Handlingskraft	10
Några snabba och synliga resultat	11
Experimentella satsningar och fria medel	11
Kontinuerlig dialog som leder till något.....	11
Den konstnärliga kärnan - de professionella kulturskaparna.....	12
Utbildning och kunskap för gemensam kultursyn	12
Kulturell infrastruktur	13
Kulturell infrastruktur, i stad och landsbygden.....	14
Stöd och stipendier för kulturverksamhet	15
Kulturarv och kulturmiljöer	16
Tillgängliggöra kultur	17
Kultur för fler	17
Talangutveckling, kompetensutveckling och vidareutbildning	20
Samverkan	20
Kulturliv i samverkan	21
Kultur integrerat i alla förvaltningar och kommunala bolag	21
Konst, kultur, kulturarv och kulturmiljö lockar till Enköping.....	22
Uppföljning	23
Bilaga 1: Hur ser det ut 2026?	24
Bilaga 2: Bakgrund och projektprocess	25
Bilaga 3: Kulturpolitik nationellt och regionalt	26
Bilaga 4: Kulturpolitiska ord och begrepp	29
Bilaga 5: Idébank	33

Kulturpolitikens vision

Enköpings vision för 2030 är att ***Enköping är inspirerande med en livsmiljö där alla kan utveckla sitt allra bästa jag.***

Enköpings kulturpolitik vägleds av de nationella kulturpolitiska målen och den regionala kulturpolitiska strategin, med tre delar konstpolitik, kulturpolitik och kulturplanering (se avsnitt i bilaga 3).

- *Enköpings kommun präglas av en kreativ och dynamisk atmosfär med möjlighet att skapa och förverkliga idéer.*
- *En kulturell infrastruktur, ett fritt och ideellt kulturliv är alla viktiga delar av Enköpings kulturliv.*
- *Enköpings kulturliv tar plats, ifrågasätter och speglar sin samtid, framtid och dåtid.*
- *Enköpings kulturpolitik efterfrågar, uppmuntrar och stödjer initiativ samt strävar efter att kulturlivets aktörer, så väl offentliga som ideella och näringsliv, känner ägandeskap inför kulturpolitikens genomförande.*
- *Enköpings kulturpolitik är en del av samhällsbygget Enköping.*
- *Det kulturpolitiska programmet stärker kulturens roll i kommunen. Ansvaret för att kulturen blir en kraft i kommunens utvecklingsarbete delas av alla kommunala nämnder och bolag.*
- *Konst, kultur, kulturarv och kulturmiljöer är tillgängliggjorda för alla invånare, både i stad och på landsbygd.*
- *Kulturpolitiken tar tillvara på digitaliseringens möjligheter.*

Kulturpolitikens genomförande

Kommunen, det fria kulturlivet och det ideella kulturlivet, näringslivet och andra organisationer bidrar alla till kulturpolitikens genomförande och att visionen blir verklighet.

Kulturpolitikens genomförande utgår från följande:

- Den kommunala kulturpolitiken och förvaltningen av densamma präglas av *långsiktighet*.
- Principen om armlängds avstånd följs.
- Kommunens kulturpolitiska satsningar och prioriteringar inkluderar både *bredd och spets*. Kulturpolitiken värnar *kulturens egenvärde och uppmärksammar en balans mot aspektpolitik* på kultur.
- Satsningar och prioriteringar har alltid ett *inkluderande perspektiv* med möjligheter till kulturupplevelser och eget skapande, oavsett kön eller könstillhörighet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning, klass eller ålder. Nationella minoriteter är prioriterade.
- Kulturpolitiken *fokuserar på ett fåtal utvecklingsområden i taget*, för att möjliggöra kvalitet, effektivitet och resultat.

Genomförandet av "Kulturpolitiskt program 2017-2026" är ett utvecklingsarbete i dialog, med ett nyfikat förhållningssätt och samarbete över konstarter och organisationsgränser.

"Kulturpolitiskt program 2017-2026" med bilagor **förvaltas** av upplevelsenämnden, förvaltningschef och verksamhetschefer på upplevelseförvaltningen, tillsammans med förvaltningschefer på andra förvaltningar.

Förvaltningsorganisationen ansvarar för att ta fram **tvååriga handlingsplaner**.

Handlingsplanerna tas fram i dialog och samverkan med berörda nämnder i Enköpings kommun och med det fria och ideella kulturlivet.

Handlingsplanen är stöd för budgetprioriteringar, men också en central del av kulturpolitikens uppföljning genom de mål och mått på utveckling som formuleras i respektive handlingsplan. Handlingsplanen bör beskriva:

- Det här vill vi göra
- Vem initierar och driver
- Vilka som är med i samarbetet
- Förslag på finansiering
- Uppföljning

Det kulturpolitiska programmet hålls levande under programperioden genom transparens, delaktighet och **formaliserad dialog**. Två gånger om året träffas en **referensgrupp** sammansatt av representanter från kulturlivet, förvaltning och politik kommer att bli en viktig del av kulturpolitikens genomförande. Budget ska vara tydligt kopplad till handlingsplaner. Handlingsplanerna ska vara konkreta och innehålla aktiviteter och utbildningsinsatser. Ansvaret för att aktiviteterna genomförs delas av kulturlivets olika aktörer. Med lite längre mellanrum (år 2018, 2020, 2022, 2024) i anslutning till framtagande av ny handlingsplan genomförs **hearing och workshop**.

Gemensam **omvärldsbevakning** skapar mervärde av kulturens resurser. Alla aktörer bidrar till att identifiera vilka andra insatser, projekt och samarbeten vi vill se mer av i Enköping.

För att kunna **följa upp** kulturpolitikens vision och genomförande behövs ett antal mätningar göras tidigt i programperioden, så som kulturvaneundersökningar eller fördjupad kartläggning om både professionella kulturskapares och ideella kulturlivets förutsättningar och behov. Med sådana kartläggningar skapas en nollpunkt, som sedan går att mäta en utveckling mot, förslagsvis med fyra års mellanrum.

I bilagan **Idébanken** samlas konkreta idéer och förslag som kommer ur dialoger och samtal om Enköpings kulturliv. Bilagan uppdateras kontinuerligt och används som underlag till kommande handlingsplaner.

Utgångsläge

En kulturell infrastruktur, ett fritt och ideellt kulturliv är alla viktiga delar av Enköpings kulturliv.

Kulturpolitikens uppgift är att ge invånarna tillgång till konst, kultur, kulturarv och kulturmiljö, och att skapa förutsättningar för de professionella kulturskaparna som skapar konst och kultur i kommunen. Ett kulturpolitiskt program avgränsas generellt till konstarna och verksamheter som är kopplade till dem.

Kultur kan bidra inom andra politikområden, så kallad **aspektpolitik**, något som brukar kallas att konst och kultur instrumentaliseras. Exempel på detta är:

- kultur och hälsa
- kultur i skolan
- kulturdriven tillväxt
- kultur och besöksnäring

Det är även viktigt att **konst, kultur, kulturarv och kulturmiljöer tillskrivs ett värde i sig** och inte bara får ett värde när den blir till nytta inom andra områden. Det brukar beskrivas som att **värna kulturens egenvärde**.

En viktig utgångspunkt för kulturpolitiken är även **principen om armlängds avstånd**. Den innebär att politiken skapar förutsättningar för kultur, konst och konstnärlig verksamhet. Politiken ska fatta beslut om de offentliga kulturinstansernas funktioner men inte om det konstnärliga innehållet. Konstnärligt skapande ska varken bedömas eller förvaltas av politiska instanser.

Kommunen ansvarar för det lokala kulturlivets infrastruktur. En **kulturell infrastruktur** innebär satsningar på till exempel:

- folkbibliotek och kulturskola
- kommunala kulturinstitutioner, så som kulturhus, museum och arkiv
- satsningar på barn och ungas fritid, i form av exempelvis kulturverksamhet på fritidsgårdar
- olika typer av stöd till det fria kulturlivet, föreningslivet och folkbildningen

I större kommuner och på regional nivå är en stor del av den konstnärliga verksamheten knuten till **institutioner**, så som länsmusik, stads- eller länsteatrar och stads- och länsmuseum. I Enköpings kommun är antalet institutioner få, och en stor del av den professionella konstnärliga verksamheten bedrivs genom det fria kulturlivets försorg.

Kommunens verksamhet inom **Konst, kultur och bibliotek** skapar förutsättningar för möten och kulturupplevelser för alla. Kulturen bidrar till kreativitet och eget skapande. Människor ges möjlighet att på lika villkor utveckla sitt allra bästa jag, inom till exempel musik, litteratur, dans, bildkonst och konsthantverk, teater och film. **Biblioteken** stödjer det demokratiska samhället och individens utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteksverksamheten främjar också litteraturens ställning, intresset för läsning, bildning, utbildning och forskning och kulturell verksamhet. Vid ny-, om- och tillbyggnationer tillämpas, enligt beslut i kommunfullmäktige, **enprocentregeln** där en procent av byggbudgeten går till offentlig gestaltning. Kommunen erbjuder även **kulturgaranti och skapande skola för barn och unga och kultur i vården**.

Verksamheten **Museum och turism** ansvarar för kommunens **kulturhistoriska samlingar, Enköpings museum och pedagogisk verksamhet** som riktar sig både till barn och vuxna. Därtill kommer **förvaring och inventering av kommunens konstsamling**. Hos museet finns också **byggnadsantikvarisk kompetens** som arbetar för att kulturmiljövården av olika slag och ålder beaktas genom aktivt deltagande i olika planeringsprocesser. Enköpings kulturarv och **kulturmiljöer** har en kontinuitet som sträcker sig från stenålder, till bronsålderns hällristningar, via vikingatidens runstenar, medeltidens kyrkor, slott och gods och industrihistoria fram till idag. Verksamheten arbetar med att kulturmiljöer och kulturarvsplatser och föremål från dessa ska levandegöras.

Enheten **Barn & unga** är verksam inom flera viktiga områden. Att erbjuda Enköpings barn och unga en kreativ fritid med ett brett utbud är en betydelsefull samhällsinsats. Inkluderande verksamhet där barn och unga med olika bakgrund möts är en viktig del, vilket bidrar till att färre barn och unga hamnar i utanförskap. Inom barn & unga finns verksamheterna **Kulturskolan, fritidsgårdar** och **korttidstillsyn enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)**. Verksamheterna samarbetar på olika sätt med varandra och andra enheter. Samverkan skapar verksamhet som når fler och innehållet berikar. **Kulturskolan** genomför verksamhet inom musik, dans, teater och film. Elever vid skolor utanför tätorten erbjuds undervisning på skolan. Lektioner hålls i skolan och under skoldagen. Detta ger en möjlighet att delta i verksamheten utan att resa till Kulturskolans lokaler i centrala Enköping. Samverkan sker med skolor och med resten av upplevelseförvaltningen. **Fritidsgårdar och klubbverksamhet** finns i ett antal lokaler runt om i kommunen. Förutom verksamhet under skolåret erbjuds även olika arrangemang under skolloven för barn och unga i hela kommunen. Kommunen erbjuder även korttidstillsyn enligt **LSS** och fritidsgårdsverksamhet för barn och unga med funktionsvariation.

Enköpings kulturliv berikas också av **regional kultur**, bland annat genom institutionerna länsbiblioteket, Musik i Uppland och i länsteaterverksamhet genom Riksteatern och Upplandsmuseet. De regionala scenkonst-, konsert- och litteraturkarusellerna bidrar också till det lokala programutbudet.

Det **fria kulturlivet** utgörs av professionella kulturskapare inom olika konstarter, som bedriver sin verksamhet som uppdragstagare eller som företag, så kallade KKN-företag (kulturella och kreativa näringar). Det **ideella kulturlivet**, som kulturföreningar och studieförbund står för. Det ideella kulturlivet är ofta arrangörer och har därför stor betydelse för att sprida konst, kultur, kulturarv och kulturmiljö till fler, och på fler platser.

Även religiösa samfund bedriver betydande kulturverksamhet, ofta i egna lokaler som många gånger även har ett kulturhistoriskt värde.

Enköpings kommun

En kulturpolitik måste också ta hänsyn till demografi och geografiska förutsättningar. Enköpings kommun är belägen mellan de stora städerna Stockholm, Uppsala och Västerås, mitt i en av Europas hetaste tillväxtregioner. Lite mer än hälften av de 42 000 invånarna bor i staden, resten i de mindre orterna och på landsbygden. Det finns ett behov av lokaler och ytor för konst, kultur, kulturarv och kulturmiljö i alla stadsdelar, de mindre orterna och på landsbygden. Under de kommande 10 åren förväntas en befolkningsökning på runt 10 000 invånare och om trenden fortsätter, en ökad urbanisering och förtätning av staden. Även i kommunens mindre orter och på landsbygden förväntas en ökad inflyttning i framtiden.

Kulturpolitikens fokus

Kulturpolitiken har fokus på följande fyra områden under programperioden 2017-2026.

- Handlingskraft
- Kulturell infrastruktur
- Tillgängliggöra kultur
- Samverkan

Varje huvudrubrik har en inledande nulägesbeskrivning. Texten under rubriken Önskvärt läge beskriver ett framtida önskvärt tillstånd, det vill säga inte nödvändigtvis så som det ser ut idag. Varje delavsnitt sammanfattas i ett antal strävansmål som leder mot det önskvärda läget för år 2026.

Handlingskraft

Nuläge

Enköpings kulturliv, med aktörer som kommunala kulturverksamheter, kulturföreningar, studieförbund och professionella kulturskapare är redan bra på att samarbeta på olika sätt. Det finns många exempel från samtal och dialoger som vittnar om det. Kulturlivets aktörer är uppfinningsrika och med små resurser kanaliseras initiativ ändå på olika sätt - även om en del faller mellan stolarna. Samtidigt sägs det att det är svårt att vara eldsjäl i Enköping, att det är ont om uppmuntran, svårt att hitta lämpliga lokaler och ibland till och med en rädsla för det nya, det annorlunda.

Behovet att utveckla nya strukturer är tydligt, men kanske lika mycket behovet av ett ändrat förhållningssätt. Det andra förhållningssättet utgår från en annan självbild - i Enköping händer det saker!

Önskvärt läge

I det önskvärda läget baseras Enköpings kulturpolitik på en långsiktig och stabil grund som både bidrar till snabba resultat och som stödjer långsiktig utveckling. Kulturpolitiken som område är stärkt i kommunens budget. Det finns ett rikt kulturliv med offentlig verksamhet, professionella kulturskapare, kulturföreningar och studieförbund som alla bidrar med initiativ och drivkraft. Kommunen, det fria och ideella kulturlivet samarbetar med näringslivet om utvecklingsprojekt för att skapa mervärde av de resurser som finns. Samlade krafter får saker att hända. Enköping sätter värde på ett rikt kulturliv.

För att komma hit har kulturpolitiken arbetat med att skapa en **gemensam kultursyn** och förståelse för vad kultur är och varför den är viktig, både för människan och för ett socialt hållbart samhälle. Det finns många bra verksamheter som synliggörs. Satsningar och prioriteringar ger möjligheter till kulturupplevelser och eget skapande för alla.

Diskrimineringsgrunderna är viktiga kriterier - kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning och

ålder. Satsningar och prioriteringar tar också hänsyn till klass och gynnar både stad och landsbygd.

En viktig del i en gemensam kultursyn är att förstå kulturens egenvärde, och att också göra det när värdet av kultursatsningar bedöms. Ett annat viktigt steg mot en gemensam kultursyn är att utveckla nya sätt att mäta kultur. Besöksfrekvens säger sällan något om ett arrangemangs kvalitet, även om det kan säga något om kulturvanor. Under programperioden utvecklas andra sätt att följa utvecklingen av Enköpings kulturliv.

Några snabba och synliga resultat

Dialogerna har genererat många konkreta förslag som inte behöver kosta så mycket pengar, men resurser i form av samordning och samarbete. Även en liten insats kan ge mycket tillbaka. Ett handlingskraftigt kulturpolitiskt program kan vara ett starkt verktyg för en dynamisk kulturpolitik om politiken satsar på några **snabba och synliga resultat** av dialogen. Det kan röra sig om att instifta stipendier eller att identifiera och samarbeta med initiativ som finns i andra delar av landet.

Experimentella satsningar och fria medel

För att förtydliga att kulturpolitiken är ett prioriterat politikområde i kommunen är en särskild **budget för experimentella satsningar och fria medel** viktig. Förutsättningar som tillåter och uppmuntrar nytänkande hos både fria och ideella kulturlivet och kommunal verksamhet fördjupar och breddar intresse och nyfikenhet för kultur generellt, och hos nya målgrupper.

Kontinuerlig dialog som leder till något

Det kulturpolitiska programmet har kommit till i dialog och process med många målgrupper, politiker, tjänstemän, föreningsliv, professionella kulturskapare. Enskilda invånare har också fått chansen att tycka till genom medborgardialog och synpunktsenkät. Att fortsätta dialogen om utvecklingen av Enköpings kulturliv under hela programperioden är en förutsättning för att det kulturpolitiska programmet ska förbli ett levande och långsiktigt relevant dokument.

En mängd processer som berör kulturpolitiken involverar flera kommunala förvaltningar, inkluderar det fria och ideella kulturlivet. Näringslivet kan också involveras i högre utsträckning för samarbetsprojekt av olika slag. Den fortsatta dialogprocessen är därför på ett sätt det största åtagandet med det kulturpolitiska programmet. Det räcker inte att ansvaret ligger på en nämnd och förvaltning. Övriga nämnder och förvaltningar behöver också vara med i dialog och samverka för att visionerna ska bli verklighet. Att arbeta med visioner och mål i fortsatt process är drivkraften som hindrar att kulturpolitiken stagnerar.

Dialogerna har pekat på behovet av en **koordinator/samordnare** som motor till det kulturpolitiska programmet. Funktionen är en del av upplevelseförvaltningen, men en viktig uppgift är att skapa ägarskap hos övriga nämnder, förvaltningar och kommunala bolag och att utveckla samverkan. Funktionen samordnar inte bara de offentliga aktörerna, utan fungerar även som kontaktyta för övriga aktörer, det fria och ideella kulturlivet samt näringslivets engagemang.

En referensgrupp där hela kulturlivet är representerat är också förutsättning för en formaliserad dialog.

Den konstnärliga kärnan - de professionella kulturskaparna

Kulturpolitikens uppgift är att ge invånarna tillgång till konst, kultur, kulturarv och kulturmiljö, men även att skapa förutsättningar för den konstnärliga kärnan av professionella kulturskapare att verka i kommunen. En stark kultur- och konstpolitik är också förutsättningen för utvecklingen av de professionella kulturskaparnas arbetstillfällen och det som brukar kallas kulturella och kreativa näringar. Det betyder inte att alla professionella kulturskapare ska bli företagare, men det handlar om att värdesätta den konstnärliga kärnan, se beskrivning av David Throsbys cirkelmodell i bilagda ordlista. Utan konstnärer – inga gallerier eller konsthallar. Utan skådespelare, regissörer och dansare – ingen scenkonst. Utan den konstnärliga kärnan – inga kulturföretag.

De kulturella värden som ett kulturföretag skapar är ur näringspolitiskt perspektiv inte målet med insatserna men en positiv bieffekt. De kulturella och kreativa näringarna kan bidra till att skapa ett livskraftigt och hållbart näringsliv och hållbar besöksnäring. Eftersom det gynnar en hållbar utveckling i kommunen stödjer näringspolitiken stödjer kulturföretagare.

Både de lokalt, regionalt, nationellt och internationellt verksamma kulturskaparna inom olika konstarter värdesätts och arvoderas utifrån arvodesrekommendationer för respektive profession.

Utbildning och kunskap för gemensam kultursyn

Kulturpolitikens genomförande under programperioden är en process där alla inblandade tillsammans utvecklar en gemensam kultursyn, om konst, kultur, kulturarv och kulturmiljöers betydelse för människan och för ett socialt hållbart samhälle.

Behovet av fördjupad kunskap i kulturpolitiska frågor har varit en röd tråd i arbetet med det kulturpolitiska programmet. Att gemensamt bygga en kulturpolitisk förståelse är också en förutsättning för att uppnå en stor del av målen i programmet. Dessa erfarenheter lägger grunden för att i fortsättningen fokusera mindre på struktur och organisation, och mer på att utveckla kulturupplevelser av hög konstnärlig kvalitet, och möjligheter till eget skapandet..

Mål: Handlingskraft

- Kulturpolitiken stärks i kommunens budget.
- Inom kulturbudgeten reserveras fria medel för experimentella satsningar.
- Alla nämnder, kommunala bolag och förvaltningar tillämpar ett kulturperspektiv.
- När kommunen anlitar professionella kulturskapare för uppdrag, arvoderas de utifrån rekommenderade arvodesrekommendationer för respektive konstart.
- Näringspolitiken har till uppgift att stödja kulturföretagare.
- Utbildning om kulturvärden, deras betydelse och regelverk erbjuds kontinuerligt som stöd för politiska beslut och förvaltningarnas arbete.
- Kunskapsuppbyggnad och utbildningsinsatser om trösklar till kultur och eget skapande är en förutsättning för att göra konst, kultur, kulturarv och kulturmiljö tillgängligt för fler.
- Kulturpolitikens hålls levande med programpunkter varje år och genom systematiserad omvärldsbevakning, reflektion och dialog.
- Kommunen har hög kunskap om professionella kulturskapares, kulturföreningars, arrangörers och studieförbunds villkor och behov. Kunskapen stärks av kontinuerliga undersökningar – förslagsvis under valår, på våren.

- Kommunen har hög kunskap om hur kommunens invånare tar del av kultur och ägnar sig åt eget skapande. Kunskapen stärks av att det genomförs kulturvaneundersökning vart fjärde år.

Kulturell infrastruktur

Nuläge

Kommunen bedriver kulturverksamhet huvudsakligen i lokalerna medborgarhuset Joar med bland annat huvudbibliotek, teater och biograf, Kulturskolan, Tingshuset, övriga bibliotekslokaler, Enköpings museum, biblioteksbus, kommunens skolor, skolbibliotek och fritidsgårdar samt på scener runt om i kommunen. Utöver det ansvarar kommunen för att vårda och lyfta fram enprocentsgestaltning, kulturarv och kulturmiljöer runt om i kommunen. En del kulturverksamhet ges utrymme även i anläggningar och hallar för idrott.

Stöd och bidrag finns idag i två former, verksamhetsstöd eller hyresbidrag till lokaler i föreningens egen regi, eller i form av subventionerad uthyrning av kommunens lokal. Enköping har ett föreningsregister för ideella föreningar, främst för information. Struktur och riktlinjer för stöd till kulturverksamhet eller lokaler samt föreningsregistret och kommunikation med föreningar ses över i särskild utredning hösten 2016.

Enköpings kommun stödjer det sammanlagda föreningslivet inom kultur, idrott och fritid med ca 5 miljoner per år som fördelas av upplevelsenämnden. För år 2016 budgeterades 2 180 000 kr till kulturverksamhet. Denna pott har fördelats i form av ca 970 000 kronor i aktivitets- och verksamhetsstöd till kulturföreningar och kulturverksamheter, inklusive några få större årsbidrag som till Enköpings teaterförening och Grönsö slott. Ytterligare 757 000 kronor fördelas till studieförbund. En annan form av kommunalt stöd är lokaler som används till kulturverksamhet, där en förening antingen hyr subventionerat från kommunen eller där föreningen står för allt underhåll men får ett hyresbidrag från kommunen. Detta kommunala stöd till kulturverksamhet inom ram motsvarar 454 000 kronor för 2016.

Det finns ytterligare former av stöd till föreningslivet. Det handlar i många fall om samverkansprojekt där stödet från kommunen ges i form av personella resurser, både i form av arrangörsstöd, kvalitetsbedömningar och som rådgivning i samband med ansökningar.

Ändamålsenliga lokaler är den viktigaste förutsättningen för en fungerande kulturell infrastruktur. Upplevelsenämnden har både kultur och idrott och fritid inom sitt ansvarsområde, och därför avslutas det här nulägesbeskrivningen med en jämförelse.

Enligt det idrottspolitiska programmet är kommuner den största finansiären och ägaren av idrottshallar och anläggningar i Sverige. Kommunalt drivna ändamålsenliga lokaler för kulturverksamhet är en bristvara - bortsett från i större städer, där kommunen ofta är huvudman för en stadsteater, konserthus eller annan större institution (med för ändamålet utformad lokal). *Normalläget* för kultur kan jämföras med det som i det idrottspolitiska programmet skrivs som *undantag* inom idrott och fritid, med till exempel anläggningar för motorsport och ridning som oftast ägs och drivs av föreningar och företag.

Önskvärt läge

Kulturell infrastruktur, i stad och landsbygden

En kulturell infrastruktur utgår från lokaler och platser för att uppleva kultur, lokaler och platser för eget skapande, samlingslokaler och platser för kulturella möten.

För att uppleva kultur finns ändamålsenliga lokaler där alla slags konstuttryck kan möta sin publik. Det innebär minst en stor scen för scenkonst med bra ljud och ljus och som också är utrustade för dans. Det innebär minst en, men gärna flera mindre scener, för de mindre musikarrangemangen eller teatern eller där det lämpar sig att möta en författare. Det innebär även lokaler för film, bild-, video- och fotokonst. Och det innebär platser där kulturarv eller museala utställningar har rätt förutsättningar.

Platser för eget skapande innebär lokaler för konstnärliga uttryck – både på professionell eller ideell basis - så som repetitionslokaler för musik, dans och teater, ateljéer för bildkonst och konsthantverk, skrivrum och mediaverkstäder.

En kulturell infrastruktur innebär också samlingslokaler och platser för kulturella möten, till exempel sådana i kommunens regi, exempelvis bibliotek, fritidsgårdar, skolor, äldreboenden och idrottsanläggningar. Många samlingslokaler och mötesplatser drivs istället av föreningar. Samlingslokaler av olika slag är viktiga för både arrangörer och publik. I det önskvärda läget samverkar hela kulturlivet mer i de lokaler som finns.

Den offentliga konsten är en del av vårt demokratiska samhälle och är därför har alla enköpingsbor, oavsett vem de är eller var de bor, möjlighet att ta del av konst, kultur och kulturarv i sin närmiljö – både fysiskt och digitalt. Kulturmiljöer tillgängliggörs också för fler.

Att stärka individens möjligheter till digital delaktighet för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet är en prioriterad fråga. Den tekniska utvecklingen gör att fler målgrupper kan få tillgång till kultur, och på fler platser och Enköpings kommun ligger i framkant på området. Kommunen tar tillvara på digitaliseringens möjligheter på många olika sätt. Det finns fri wi-fi för besökare i både kommunens lokaler och i Enköpings olika parker. Utvecklingen av offentliga e-tjänster märks bland annat i digitala blanketter för ansökningar både om stöd till kulturverksamhet och till Kulturskolan. Digital och interaktiv medborgardialog har utvecklats. Digital teknik gör det också möjligt för nya målgrupper att få tillgång till kultur. En del av programutbudet streamas till fler platser samtidigt och det finns flera möjligheter att både uppleva och själv skapa genom till exempel virtuella rum.

I det önskvärda läget är navet i kommunens kulturella infrastruktur ett eller flera kulturhus, med många typer av verksamheter under samma tak- som till exempel bibliotek, museum och kulturskola. Och några ligger rent av i anslutning till en lokal för idrott. Kulturhus i centrum är kompletterat med filialer i olika bostadsområden och orter på landsbygden.

I det centrala kulturhuset finns minst en större och flera mindre scener lämpliga för olika former av scenkonst och filmvisning. Där finns utrymme för möten, med rum som går att hyra för olika typer av arrangemang - nätverksträffar, föreläsningar, scenkonst eller utställningar. Både arrangemang som riktar sig till unga och till äldre finner en plats där. Kulturhuset fungerar också som mångkulturellt centrum. Kulturhuset och de olika filialerna är också ett konstnärligt nav, med ateljéer, verkstäder och repetitionslokaler. Det finns också kulturlokaler för tillfälliga utställningar, eller konserter - som pop-up-art.

Om alla olika typer av verksamhet är i samma hus eller i nära anslutning uppstår fler samarbeten mellan de kommunala verksamheterna och samverkan med det fria kulturlivet blir enklare. Verksamheterna i kulturhuset har ett nära samarbete med andra förvaltningar. Hela kommunen

har mötesplatser för kulturverksamhet där det händer saker, dit människor kan gå med en förväntan om att få vara med om något. Förutom det offentliga programmet finns det verktyg i lokalerna så att besökare kan ägna sig åt eget skapande. Den publika verksamheten i både centralt kulturhus och i filialer har generösa öppettider och en inkluderande och välkomnande verksamhet.

Ett önskvärt läge är att konst, kultur, kulturarv och kulturmiljöer tillgängliggörs för hela befolkningen i Enköpings kommun. Kommunen kan inte ta hela det ekonomiska ansvaret, men under programperioden satsas det på **kulturell infrastruktur på landsbygden**, i form av filialer på bibliotek och fritidsgårdar. Fokus har lagts på teknisk uppgradering av lokaler, öppettider och tillgänglighet. Bygdegårdsföreningar, hembygdsföreningar, studieförbund och andra kulturföreningar med egna lokaler samverkar med den kommunala kulturverksamheten om programutbud till landsbygden. Samverkan mellan olika förvaltningar och kommunens IT- och bredbandsstrategier har bidragit stort till att konstnärliga uttryck sprids på många olika sätt till hela kommunen. Kommunen erbjuder därför rådgivning och stöd så att fler lokaler har en tillräcklig teknisk nivå. Det finns bra ljud, ljus, bredband och övrig anpassning för bland annat för digitala visningar. På så vis kan fler lokaler runt om i kommunen husera fler kulturarrangemang. Det går därför att ta del av både utställningar, författarbesök, se film eller digitala visningar av opera eller teater, uppleva en dans eller teaterföreställning live i en lokal nära där människor bor.

Den offentliga kulturverksamheten samordnas i gemensamt kalendarium, så att kommunens verksamhet inte krockar med föreningslivets och det fria och ideella kulturlivets initiativ.

Satsningar på kulturell infrastruktur och på det fria och ideella kulturlivet skapar bra förutsättningar för det kulturliv som finns i Enköping. I det önskvärda läget lockas allt fler professionella kulturskapare, kulturföreningar och verksamheter att etablera sig i Enköping.

Mål: Kulturell infrastruktur, i stad och på landsbygden

- Den kulturella infrastrukturen möter kulturlivets behov av ändamålsenliga lokaler för mötesplatser och för verksamheter inom både scenkonst, bibliotek/litteratur, bild och form och film/media och utställningar.
- Landsbygdens kulturella infrastruktur är utbyggd och ändamålsenlig.
- Det finns tydliga riktlinjer för att hantera, utöka, bevara och tillgängliggöra kommunens konst och offentliga gestaltning.

Stöd och stipendier för kulturverksamhet

En kulturell infrastruktur behöver smörjmedel. Exempel på sådana smörjmedel är stöd och bidrag till det fria kulturlivet, till kulturföreningar och studieförbund. Kommunen uppmuntrar på så vis experimentlust och bidrar till att skapa kulturdebatt genom att stödja modiga och friktionsskapande konstuttryck (se bilaga ordlista) såväl som traditionella kulturella uttryck.

I det önskvärda läget finns en **ny struktur för stöd och stipendier till kulturverksamhet, kulturföreningar och enskilda professionella kulturskapare verksamma i kommunen**.

Det kommunala stödet riktas till både bredd och spets och består av:

- **flerårigt verksamhetsstöd**, som ger en långsiktig basfinansiering,
- **projektstöd**

- **stipendier** till såväl unga, , som till etablerade professionella kulturskapare och till arrangörer.

Kommunen stödjer också både det fria och ideella kulturlivet genom att erbjuda delar av den kulturella infrastrukturen till möteslokaler, repetitionslokaler, ateljéer och mediaverkstäder - som enskilda eller föreningar kan hyra in sig med kostnadsreduktion.

Med **Artist-in-residence**-verksamhet har Enköpings kulturliv vitaliserats ytterligare. Kulturpolitiken stödjer också det lokala kulturlivet att vara närvarande på en **internationell** arena och locka internationella aktörer till Enköping för samverkan och utbyte.

Strukturen för stöd till kulturverksamhet och stipendier har **tydliga riktlinjer för ansökan och uppföljning** och är utformat så att såväl mångårig verksamhet som nya initiativ får ta del av stödet. Stöd till kulturverksamhet och bedömning av ansökningar utformas rättssäkert, och i enlighet med principen om armlängds avstånd.

Kommunen har ett digitalt och ändamålsenligt föreningsregister och en digital katalog/lista över professionella kulturskapare i kommunen. Dessa verktyg underlättar kommunikation och samverkan och utvecklar ständigt Enköpings kulturliv.

Kommunen erbjuder också rådgivning om andra stödformer än kommunens, exempelvis stöd från regional och nationell nivå Boverket, Allmänna arvsfonden och stiftelser som stödjer kulturverksamhet och kulturutbyte.

Det finns ekonomiska stöd till utvecklingsprojekt där kommunen är huvudman i samverkan med aktörer i det lokala kulturlivet, eller i samverkan med andra kommuner. I en kulturpolitik med handlingskraft utnyttjar Enköpings kulturliv- och tar del av flera av de stöd som finns från regional, nationell och EU-nivå. Det skapar också mervärde i den offentliga verksamheten och utrymme för experimentella satsningar och fria medel.

Kommunen kan även vara med som samverkanspart i ansökningar där kommunen inte kan ansöka själv, men där en kommunal part skulle ge extra tyngd till ansökan.

Mål: Stöd och stipendier till kulturverksamhet

- Det finns långsiktiga verksamhetsstöd, projektstöd och stipendier - för både bredd och spets.
- Det finns enkla, tydliga och rättssäkra kriterier för stöd till kulturverksamhet och stipendier samt riktlinjer för uppföljning.
- Kommunen har ett digitalt och ändamålsenligt föreningsregister och en digital katalog/lista över professionella kulturskapare i kommunen.
- Kommunens rådgivningsfunktion för ansökningar om stöd bidrar till en mängd ny och berikande kulturverksamhet.

Kulturarv och kulturmiljöer

Under programperioden läggs också särskilt vikt vid **kulturarv, kulturmiljö och kulturplanering** som en del av fokus på kulturell infrastruktur. Strategiska dokument och verktyg om kulturarv och kulturmiljö fungerar som långsiktiga stöd för politik och förvaltning. Stadens äldre bebyggelse är en viktig del av Enköpings identitet och värnas därför extra. I visionen, som många intressenter i Enköpings kulturliv delar, har kommunen återigen funktionen stads- eller kommunarkitekt.

Hela natur- och kulturlandskapet bidrar till att skapa kommun- och platsidentitet. Till exempel kan nämnas hållristningar, runstenar, den medeltida staden Enköping och Boglösa bronsålderslandskap. Många av dessa miljöer är idag beroende av ideella krafter, men ett önskvärt läge är att samtliga aktörer gick samman för att synliggöra och tillgängliggöra kulturarv, kulturmiljö och natur på olika sätt. I det önskvärda läget har också stadens rum förändrats och blivit en helhet. Hamn, kulturhus, parker och centrum hänger ihop. Vattenvägen och hamn är i det önskvärda läget utvecklade infarter in i staden till dess offentliga rum och möjligheter till upplevelser av konst, kultur, kulturarv och kulturmiljöer.

Mål: Kulturarv och kulturmiljö

- Funktionen stads- eller kommunarkitekt finns.
- Det finns riktlinjer för hur staden hanterar äldre byggnader och industriarv likväl som hur kommunen kan utveckla, synliggöra och bevara dess kulturmiljöer och kulturbygd.

Tillgängliggöra kultur

Nuläge

Kommunens verksamheter arbetar utifrån barnkonventionen och med utgångspunkten att varje individ har förutsättningar att utveckla sitt allra bästa jag. Det är en rättighet för individen, en skyldighet för samhället och därmed ett gemensamt ansvar att se till att alla känner sig välkomna. Alla ska kunna ingå i samhällsgemenskapen oavsett kön eller könstillhörighet, etnisk tillhörighet (även nationella minoriteter), religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning, klass eller ålder.

En mängd kommunala verksamheter tillgängliggör kultur för fler på olika sätt redan idag och bör ges utrymme att utvecklas. Några exempel är Kulturskolan, kulturgarantin, kultur i vården och den offentliga gestaltning som blir möjlig genom enprocentregeln. Dessa insatser är inte bara sätt att tillgängliggöra kultur. Det ger också arbetstillfällen för professionella kulturskapare, som har uppdrag i dessa verksamheter, som exempelvis lärare eller ledare.

Enköpings kommun har genomfört ett antal ortsanalyser på landsbygden. Resultatet visar bland annat att skolan har en viktig samlingsplats i de mindre orterna, men att det finns ett behov av fler mötesplatser och aktiviteter i ens närhet.

Kollektivtrafiken begränsar möjligheten att delta i kulturverksamhet och eget skapande som arrangeras i staden och vice versa. Idag finns kulturbuss för förskola, skola och fritids på vardagar och lov, men det räcker inte för att alla ska få möjlighet att utveckla sitt allra bästa jag.

Önskvärt läge

Kultur för fler

Att fler ges möjlighet att delta i kulturlivet utgår från Vision 2030 och är en del av Samhällsbygget Enköping. Kulturpolitiken stödjer nya målgrupper och verksamheter att hitta sin plats i Enköpings kulturliv, både i staden och på landsbygden.

All verksamhet erbjuder olika ingångar. För den ovane, för den vane, för den unga, den äldre och för den som inte talar svenska än. Detta skapas genom att erbjuda fler former av konst och kulturella uttryck och att arbeta aktivt med att **sänka trösklar** till kultur. Biblioteket har ett

utjämnande uppdrag enligt bibliotekslagen. I det önskvärda läget har all offentlig kulturverksamhet inom Enköpings kommun ett sådant uppdrag. Kommunen tar initiativ så att alla aktivt arbetar för att **motverka diskriminering** och vet hur de ska agera om diskriminering sker.

Ett sätt att sänka trösklarna till kultur är att börja tidigt och satsa på mer **kultur i skolan**, särskilt som Enköping har som målsättning att utveckla Sveriges bästa skola. Estetiska uttrycksformer och värden är en viktig del, av både kärnämnen och estetiska ämnen i skolan (i enlighet med läroplanen, Lgr11). Skolan är särskilt viktig för att alla barn och unga tidigt ska komma i kontakt med och själva få utveckla sina skapande förmågor. Forskning visar att barn som ges möjlighet att utöva kultur av hög kvalitet får ökat självförtroende. De stärker sin analytiska och problemlösande förmåga, blir bättre på socialt samspel och upplever högre livskvalitet. Estetiska lärprocesser är ett sätt att arbeta på i skolan som gynnar en kunskapsutveckling där eleven får knyta samman känslor, upplevelser, kunskaper, erfarenheter, och analys till en enhet. Alla språk och alla delar av språkutvecklingen används: talspråk, skriftspråk och de estetiska språken (musik, bild, dans, teater, form, media med mera) för att formulera och gestalta sitt lärande.

Kulturgarantin som garanterar minst en kulturupplevelse/år för förskoleklass till och med årskurs 6 och två kulturupplevelser/år för förskolans 4-5 åringar utökas till alla åldrar ända upp till gymnasienivå, men även det egna skapandet tar mer plats i schemat.

Skapande skola finns i alla kommunala skolor, och i det önskvärda läget har det utvecklats en lösning som gör att skapande skola är en del av schemat, istället för något som konkurrerar med de teoretiska ämnena.

Kulturskolan är också ett viktigt verktyg för att sänka trösklarna till kultur. Kulturskolan har undervisning i många ämnen – bild och form, dans, musik, teater och drama, ord, foto och film och cirkus. Undervisningen sker under ledning av professionella kulturskapare och pedagoger och sker på kommunens skolor under skoltid, så att alla elever ges möjlighet till eget skapande.

Kulturpolitiken strävar efter att ge alla barn, oavsett geografiska avstånd, lika möjligheter att ta del av Kulturskolans verksamhet. Kulturskolan arbetar med uppsökande verksamhet och medbestämmande för att nå målgrupperna. Uppsökande verksamhet innebär att Kulturskolan förflyttar lärare och innehåll till mötesplatser dit barn och unga kommer. Här finns andra målgrupper än de som vanligen deltar i skolans verksamhet. Fritidsgård finns som är öppen och avgiftsfri för alla i åldern 9-20 år och korttidstillsyn inom LSS . Erbjudandet kommer till de mötesplatser där barn och unga befinner sig och utgår utifrån deras förutsättningar, oavsett om det handlar om bostadsområde med låg socioekonomisk nivå eller om olika funktionsvariation. Kulturskolan når också fler pojkar och fritidsgårdarna kan genom utbudet attrahera fler flickor. De unga får möjlighet till medskapande och kreativitet vilket stärker dem som individer.

Det är vanligt att offentliga verksamheter främst riktas mot barn och unga, men i kulturpolitiken 2017-2026 **omfattas även vuxna av utökade satsningarna på kultur**. Många har en föreställning om att kultur inte är för dem. **Publikutveckling** och **arrangörsutveckling** är en viktig del av satsningen mot vuxna och äldre - både för offentliga och ideella aktörer. Arbetet med publik- och arrangörsutveckling har givit att kulturupplevelser och möjlighet till eget skapande lockar, representerar och inkluderar fler.

I det önskvärda läget har det gjorts betydande satsningar på **kulturupplevelser och eget skapande för äldre**. Det finns ett utvecklat samarbete mellan olika förvaltningars insatser, kulturföreningar och studieförbundens verksamhet till att motverka ålderssegregation.

Berättelsen är grunden för förståelse och förståelse sänker trösklar och motverkar segregation. Att ge utrymme för äldres berättande har föreslagits som ett sätt att arbeta med segregation,

både mellan unga och äldre, oavsett om det är personer som bott i kommunen hela sitt liv eller just anlänt.

Att synliggöra och marknadsföra Enköpings kulturliv och enskilda arrangemang och aktiviteter kräver ett samarbete med alla kulturlivets aktörer och **information**. Enköping gör kontinuerligt mätningar om hur väl informationen når ut. Kommunens hemsida och information om kulturverksamhet och aktuella arrangemang är översatt till både engelska och ett flertal andra språk. Texten riktar sig inte bara till turister, utan kommunens samhällsservice utgår från att kommunens invånare behöver ta del av information på flera språk. Information på flera olika sätt (inte bara skriftlig) är en viktig faktor. **Funktionen kulturlots** fungerar som en brygga in i kulturlivet.

Ett prioriterat område är att **tillgängliggöra kommunens kulturlokaler** för fler. Kommunen har riktlinjer för tillgänglighetsanpassning av lokaler. Det finns en ökad medvetenhet om att starka dofter och rök begränsar tillgängligheten. Lokaler för olika arrangemang har bokningsbara rullstolsplatser. Det är tillgängligt för synskadade med kontrastmarkeringar och ledstråk. Hörselskadade kan tillgodogöra sig utbudet genom att det finns hörselslingor och bra akustik. Vid många arrangemang anlitas skriv- och teckenspråkstolkar. Personer som genom till exempel dyslexi, sjukdomar eller förståndsnedläggning inte kan ta till sig skriven text behöver lättläst, punktskrift och möjligheten att lyssna på skriven information. För synskadade finns också möjlighet med syntolkar. Det finns tydlig information om vilken nivå av tillgänglighet respektive lokal erbjuder. För de lokaler som inte går att tillgängliggöra finns det information även om detta.

Kommunikationerna mellan stad och land utvecklas. Kollektivtrafiken har gott om turer, både dag och kväll. Kommunen har också testat mobila kulturupplevelser bland annat en "kulturbuss", med flera verksamhetsgrenar. Den fungerar som transport till kulturarrangemang både i staden och på landsbygden och den är en portabel scen, som likt bokbussen erbjuder mobila utställningar, kulturupplevelser och eget skapande runt om i kommunen.

Ett utvecklingsområde som fått mycket fokus under programperioden är att **planera ombyggnation av offentliga lokaler** (skolor, idrottsanläggningar, kommunhus) så att de dels är tillgängliga för alla och dels fungerar som plats för konstnärliga uttryck, utställningar eller eget skapande. En mer kreativ miljö påverkar inte bara dem som vistas i lokalen, utan gör även att fler lokaler blir möjliga för kulturaktiviteter på andra tider än då ordinarie verksamhet huserar i lokalerna.

Mål: Kultur för fler

- Kommunal kulturverksamhet bidrar till att sänka trösklarna och erbjuda något för alla i Enköpings kulturliv, när det gäller både att uppleva kulturuttryck eller få ägna sig åt eget skapande.
- Det finns information om kulturlivet, kulturverksamheter och föreningsliv på många språk.
- Kollektivtrafiken på landsbygden är utvecklad och tillgängliggör därmed kultur för fler och på fler tider.
- Kulturskolan erbjuder undervisning i bild och form, dans, musik, teater och drama, ord, foto och film och cirkus och når fler barn, unga och vuxna.
- Barn och unga – från förskolan till gymnasiet, inklusive teoretiska program – har möjligheter till eget skapande under skoltid.
- Estetiska läroprocesser är en självklar del i både skola, sjukvård, äldreomsorg och omsorg.

Talangutveckling, kompetensutveckling och vidareutbildning

Den utbyggda Kulturskolan har fått synliga resultat, många fler barn och unga har fördjupat sig i eget skapande inom ämnena bild och form, dans, musik, teater och drama, ord, foto och film och cirkus. Det innebär samtidigt fler arbetstillfällen för professionella kulturskapare inom alla konstarter som bidrar med sin kompetens som lärare i undervisningen.

Den välutvecklade kulturella infrastrukturen och den goda samverkan mellan de kommunala kulturverksamheterna och det fria och ideella kulturlivet skapar bra förutsättningar för det kulturliv som finns i Enköping. Det lockar också fler professionella kulturskapare, kulturföreningar och verksamheter att etablera sig i Enköpings kommun.

För att stödja alla nyskapande kulturuttryck satsar Enköpings kommun på talangutveckling för de unga. I det önskvärda läget erbjuder Kulturskolan tillsammans med gymnasiets estetiska program, fördjupning i olika ämnen för den som vill satsa mer inom sin konststart. Detta kan bli en start till högre studier i ämnet eller för att fördjupa sina kunskaper.

Dessutom utvecklas möjligheterna för redan etablerade professionella kulturskapare till kompetensutveckling och vidareutbildning. Det inleds ett samarbete med konstnärliga universitet och högskolor inom olika konstarter, som erbjuder kurser i filialen Enköping.

Kompetensutveckling och vidareutbildning skulle inte bara gälla dem som redan är bosatta och verksamma i kommunen, utan locka till sig från länet eller storregionen.

Kulturskolans satsningar på avancerade program och samverkan med högre konstnärlig utbildning, ger synergieffekter. En del av undervisningen samplaneras, genom mentorprogram och genom att lärare i vidareutbildning och kompetensutvecklingen innebär extra inspiration till kulturskolans avancerade program.

Mål: Talangutveckling, kompetensutveckling och vidareutbildning

- Kulturskolan erbjuder avancerat program inom ämnena bild och form, dans, musik, teater och drama, ord, foto och film och cirkus.
- Det utvecklas ett samarbete med högre konstnärlig utbildning och filialer för kompetensutveckling och vidareutbildning inom olika konstarter byggs upp i Enköping.

Samverkan

Nuläge

Samtliga verksamheter i Enköpings kommun påverkar eller påverkas direkt eller indirekt av kulturlivet. Det är därför viktigt att alla är medvetna om kulturlivets förutsättningar och behov, vilka hänsyn som behöver tas och hur konst och kultur bidrar till kommunens övergripande och politiska målsättningar. Detta kallas aspektpolitik, när konst, kultur, kulturarv och kulturmiljö bidrar till andra politikområden – så som hälsa, skola och utbildning, näringsliv och besöksnäring. Flertalet av de offentliga kulturverksamheterna i Enköping ligger under upplevelseförvaltningen. Andra förvaltningar och nämnder, inom skola och utbildning, vård och omsorg, samhällsbyggnad och teknik arbetar också med kultur, ensamt eller i samverkan med upplevelseförvaltningen.

Vård- och omsorgsförvaltningen samarbetar med upplevelseförvaltningen om Kulturveckan för alla och kultur för äldre. Ett av tekniska nämndens kärnuppdrag är att bidra till kulturell infrastruktur. Att planera det offentliga rummet sker i samverkan med upplevelseförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen och miljö- och byggnadsförvaltningen.

Ett exempel på detta är att Enköpings kommun, efter beslut i kommunfullmäktige 2001 tillämpar en procent-regeln i samband med kommunal om-, ny- och tillbyggnation (förskolor, skolor, fritidsgårdar, äldreboenden, kultur- eller kommunhus och andra offentliga rum). Det innebär att en procent av budgeten avsätts för offentlig gestaltning. Detta kräver samverkan mellan flera förvaltningar, sakkunniga (byggbolag, konstkonsult, arkitekt) samt konstnären som fått uppdraget och representanter för den målgrupp som ska använda den nybyggda lokalen.

Önskvärt läge

Kulturliv i samverkan

"Kulturpolitiskt program 2017-2026" **förvaltas** av upplevelsenämnden, förvaltningschef och enhetschefer på upplevelseförvaltningen, tillsammans med förvaltningschefer på andra förvaltningar.

Kommunen, föreningslivet och organisationer från alla sektorer i samhället ser ett stort värde i att bidra till utvecklingen av Enköpings kulturliv. Samverkan mellan kommunens olika förvaltningar och verksamheter, regionala institutioner och konsulenter, det fria kulturlivet, kulturföreningar och studieförbund är formaliserad genom kontinuerliga dialogträffar – både i en mindre referensgrupp och i ett bredare sammanhang. I samband med träffar och dialoger lyfts alla bra idéer och gemensamma möjligheter nyttjas till fullo.

Mål: Kulturliv i samverkan

- Det finns ett nätverk av professionella kulturskapare, kulturföreningar, studieförbund och näringsliv som samverkar med de kommunala kulturverksamheterna.

Kultur integrerat i alla förvaltningar och kommunala bolag

Enköping bedriver en hållbar kulturpolitik. Det bygger bland annat på att alla nämnder, förvaltningar och kommunala bolag känner ägandeskap inför det kulturpolitiska programmet och dess genomförande. År 2026 är kultur integrerat i alla förvaltningar. Det finns en tydlig kommunikation, öppen dialog och en prestigelös inställning till åtaganden och problem som ska lösas. Kulturpolitikens genomförande tar steg framåt varje år främst genom gemensamma handlingsplaner för kulturpolitikens genomförande. Kommunens olika samhällsfunktioner har olika ansvar och bidrar på många olika sätt till att uppnå den gemensamma visionen för kulturpolitiken. Det finns en **gemensam bild om kulturens betydelse**, och olika övergripande styrdokument och planeringsprocesser hänger tydligare samman.

Arbetet med kulturpolitikens genomförande utgår också från gemensamt framtagna **arbetsrutiner för samverkan** i olika kulturpolitiska frågor. En gemensam strävan är att på olika sätt ge goda förutsättningar för ett rikt konst- och kulturliv, som en del av samhällsbygget Enköping. Utvecklingen är proaktiv och i framkant och bygger till stor del på delaktighet. Konst, kultur, kulturarv och kulturmiljö är samhällsviktiga värden och begrepp som är med tidigt i olika planeringsprocesser för att utveckla Enköpings kommun. För stadsdelar och mindre orter finns visions- eller planprogram med fokus på ytor dedikerade till konst och kultur.

Där nationella eller regionala målsättningar för kulturpolitik sammanfaller med kommunens framgår det i nämndplaner och verksamhetsplaner. Exempel på detta är de nationella kulturpolitiska målen.

För livskvalitet i livets alla skeden tillämpar skola, sjukvård, äldreomsorg och omsorg ett kulturperspektiv på sitt hälsofrämjande arbete. Bland annat inspirerat av de estetiska läroprocesser som är en del av undervisningen i skolan.

Mål: Kultur integrerat i alla förvaltningar och kommunala bolag

- Det finns en gemensam kultursyn i kommunen som har genomslag i kommunens övergripande styrdokument och i alla nämndplaner.
- I samband med planprocesser för större geografiska områden – exempelvis stadsdelar, bostadsområden och ibland vissa innerstadskvarter – behandlas konst och kultur i eget avsnitt.
- Kommunens hälsofrämjande arbete inkluderar ett kulturperspektiv.

Konst, kultur, kulturarv och kulturmiljö lockar till Enköping

Kommunens turismstrategi har lyft och utvecklat den hållbara besöksnäringen, med fokus på kulturell, ekonomisk och social hållbarhet.

Enköpings kulturliv – både i staden och på landsbygden – är alla viktiga delar av besöksnäring, platsutveckling, Enköpings varumärke och identitet.

Med en väl fungerande kulturell infrastruktur och alla satsningar i det kulturpolitiska programmet kommer möjligheterna till upplevelser av kultur och eget skapande öka och locka många fler till Enköping än de som är boende i kommunen. Detta och större återkommande arrangemang är en betydande del av besöksnäringen.

I linje med det nyskapande och lockande som händer i Enköping görs också **kommungränser och infarterna till Enköping** mer intresseväckande och lockande med hjälp av konstnärliga uttryck.

Mål: Konst, kultur, kulturarv och kulturmiljö lockar till Enköping

- Enköpings satsningar inom konst, kultur och bildning, dess kulturarv och kulturmiljöer gör att fler både besöker och bosätter sig i kommunen.
- Kulturföretag bidrar till besöksnäring, platsutveckling, Enköpings varumärke och identitet.

Uppföljning

”Kulturpolitiskt program 2017-2026” med bilagor förvaltas av upplevelsenämnden, förvaltningschef och verksamhetschefer på upplevelseförvaltningen, tillsammans med förvaltningschefer på andra förvaltningar.

Uppföljning och utvärdering av det kulturpolitiska programmet utgår från:

- kulturpolitikens vision (sidan 4),
- kulturpolitikens genomförande (sidan 5) och
- de kulturpolitiska målen för programperioden 2017-2026
- kulturpolitikens handlingsplaner under programperioden

Uppföljningsarbete är en del av styrsystemet liksom en förutsättning för ett systematiskt förbättrings- och kvalitetsarbete när det gäller såväl enskildheter som långsiktig utveckling av verksamheten som helhet.

Uppföljningen görs dels genom **kontinuerlig uppföljning i samband med att nya handlingsplaner tas fram** (år 2018, 2020, 2022, 2024), och dels som **utvärdering** av hela programmet, inför en ny programperiod.

En utvärdering av det kulturpolitiska programmets funktion och effekter fungerar som en förstudie inför en ny programperiod (från 2027-) och genomförs därför redan under år åtta (år 2024).

En separat plan för uppföljning utvecklas under programperiodens första år (2017).

Bilaga 1: Hur ser det ut 2026?

Många har bidragit till visionerna i programmet. Det här är ett kollage av olika visioner om hur Enköpings kulturliv ser ut år 2026. Hur ser din vision ut?

Enköping är känt för sitt långsiktiga arbete med konst, kultur, kulturarv, kulturmiljö och bildning, men Enköping är också känt för det småskaliga och det äldre. Den kulturella infrastrukturen är väl utbyggd och upprustad med teknik och annan nödvändig utrustning. Det var länge sedan som konst och kultur framfördes i gymnastiksalarna med dålig akustik och ingen teknik. Den kulturella infrastrukturen har varit den största investeringen för kommunen, med stöd av extern finansiering.

Det syns tydligt överallt att kulturlivet är rikt. Ett ökat intresse för konst och kultur och eget skapande har gjort kommunen öppnare, mer nyfiken och kreativ i stort. Enköping präglas av en tillåtande atmosfär och att vi har en kunskapsbank tillsammans.

Enköping är numera staden som är "närmast kulturen". Samtidigt är utbytet omfattande mellan lokal och internationell kultur/konst och skapande. Under hela programperioden fylls idébanken kontinuerligt på med konkreta idéer och utvecklingsområden som tillsammans utvecklar Enköpings kulturliv och sätter Enköping på nationella och internationella kartan. År 2026 är Enköping storregionens kulturnav.

Under programperioden är det LIVSLÅNGA skapandet prioriterat. Kommunen har utökat sina prioriterade målgrupper till alla medborgare och alla åldrar, för barn, unga, vuxna och äldre. Alla är medvetna om vikten av att alla får ta del av konst och kultur och få ägna sig åt eget skapande, genom hela livet. Kultur för alla skapar mening och livskvalitet, men ger också bättre skolresultat, ökad hälsa, motverkar utanförskap, ger lägre sociala kostnader och ökad besöksnäring. Kulturen är en (investering och) omistlig grund i det socialt hållbara samhället. Kulturpolitiken är lösningsinriktad, framåtsyftande, integrerande och socialt hållbar. Det finns många kulturella innanför-skapande aktiviteter. Folk säger: här är det fantastiskt att verka och bo. Det är stort engagemang, många samarbeten och stort utbud. Det syns inte minst i kulturvaneundersökningarna som görs med tre års mellanrum att konst, kultur och bildning är en allt mer framlyft del i det Enköping som växer och blir större. Det syns också i hur antalet professionella kulturskapare och kulturverksamheter i Enköpings kommun ökar.

Allt sker inte med resurser från kommunen, men det är enkelt att komma med initiativ och att vara eldsjäl i Enköping. Det finns en tydlig och genomtänkt struktur för stöd till kulturverksamhet, både för det fria och ideella kulturlivet. Stöden är anpassade både för långsiktig verksamhet och tillfälliga projekt och produktioner, med tydliga kriterier för ansökan och uppföljning. Det finns ändamålsenliga lokaler för kulturverksamhet, mötesplatser och plattformar för professionella kulturskapare, kulturföreningar och studieförbund. Det finns kulturstipendier som uppmuntrar och synliggör. Kommunen har även rådgivning om stöd och bidrag på regional, nationell och EU-nivå.

Kultur är en självklar del av samhällsbygget Enköping, med en bra struktur för samverkan. Alla förvaltningar samarbetar och det syns att kultur är med i alla politikområden - i parker, skolan, bostadsområden och svenska för invandrare (SFI). Kulturperspektiv och estetiska läroprocesser är integrerat i all kommunal verksamhet. Kultur genomsyrar allt. Med alla nybyggnationer har också en mängd ny offentlig gestaltning kommit till. Och det finns intresseväckande och diskussionskapande street art överallt. Principen om armlängds avstånd tillämpas. Det kulturpolitiska programmet har lett till mycket tydligt och konkret. Det var en utmaning att hålla dokumentet levande, men vi gjorde det!

Bilaga 2: Bakgrund och projektprocess

Visionen är att bli en kommun som präglas av en kreativ och dynamisk atmosfär med möjlighet att skapa och förverkliga idéer. För att nå dit ska vi ta fram ett kulturpolitiskt program som ska stärka kulturens roll i kommunen. Ansvaret för att kulturen blir en kraft i kommunens utvecklingsarbete ska delas av alla kommunala nämnder och bolag.

(Samhällsbygget Enköping, Kommunfullmäktiges strategiska mål 2016-2019, Omvärldsfaktorer för Upplevelsenämnden 2015-2018)

I Budget 2015 för Enköpings kommun aviserades att det skulle tas fram ett kulturpolitiskt program.

De nationella kulturpolitiska målen ska vara vägledande i arbetet med det kulturpolitiska programmet och stödja sig på aktuella dokument om mänskliga rättigheter och alla människors rätt till att på lika villkor delta i kulturlivet. Målen och strategierna i det kulturpolitiska programmet ska bidra till arbetet för en socialt hållbar utveckling i Enköping.

(Samhällsbygget Enköping, Kommunfullmäktiges strategiska mål 2016-2019, Omvärldsfaktorer för Upplevelsenämnden 2015-2018)

Bakgrunden till satsningen är dels ett behov av en långsiktig riktning för den kommunala kulturpolitiken, dels ett behov av att konkretisera *varför* ett kulturliv är prioriterat i Enköpings kommun. Ingen förstudie gjordes, men som inspiration för genomförandet gjordes ett studiebesök till Haninge kommun. Studiebesöket följdes upp med en workshop (maj 2015).

En projekt- och processledare är anställd på 50-75% från och med 31 augusti 2015 till 30 juni 2016.

För att det kulturpolitiska programmet ska vara ett levande måldokument under tio år, är förankringsarbete och delaktighet i processen en förutsättning. En politisk referensgrupp och en arbetsgrupp från upplevelseförvaltningen och representanter från andra förvaltningar har därför aktivt bidragit till processen. Processledaren har även genomfört intervjuer och dialoger med olika målgrupper. Metoden som använts är främst Appreciative Inquiry (AI). Metoden utgår från ett antal principer, bland annat att hela systemet behöver vara med i en utvecklingsprocess för att få bäst resultat; att frågan styr svaret; att förändring startar så fort vi ställer första frågan, att vårt beteende i nuet påverkas av den framtid vi föreställer oss, att tanken är friare än vi låter den vara, att ju mer positiva frågor vi väljer att styra processen, desto mer långsiktig och förankrad blir förändringsprocessen.

Flera andra processer har löpt parallellt med framtagandet av det kulturpolitiska programmet – en ny strategi för turism, en ny biblioteksplan och parallellt med det kulturpolitiska programmet har också upplevelseförvaltningen i uppdrag att ta fram ett idrottspolitiskt program.

Bilaga 3: Kulturpolitik nationellt och regionalt

Nationella kulturpolitiska målen

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sinas skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

I avsikt att föra kulturen närmare medborgarna och främja ett lokalt och regionalt engagemang för kulturfrågor föreslogs en ny modell för statens bidragsgivning till regional kulturverksamhet 2009. Civilsamhällets roll för ett vitalt kulturliv betonades liksom betydelsen av kulturpolitikens samspel med andra politikområden.

Barns och ungas rätt till kultur uppmärksammades särskilt och ytterligare steg togs i utbyggnaden av Skapande skola. Fortsatta satsningar gjordes också på kulturella och kreativa näringar.

För att bättre ta till vara den tekniska utvecklingens möjligheter och möta dess utmaningar inleddes en process för en samordnad nationell strategi för digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande av kulturarvet.

Överväganden om förändringar i stöden till konstnärerna och kulturskaparna presenterades. Det gäller bland annat bidrag till litteratur och kulturtidskrifter samt statliga inkomstgarantier. En ny form för stöd till nyskapande kulturprojekt – kallad Kulturbryggan – inrättades.

Som ett led i den strategiska utvecklingen av myndigheter och institutioner på kulturområdet bildades en ny myndighet för analys och uppföljning inom området. Riksarkivet ombildas till en sammanhållen myndighetsorganisation genom att de sju landsarkiven avvecklas och deras verksamheter inordnas i Riksarkivet.

Kulturdepartementets proposition Tid för Kultur 2009/10:3

Regional kulturpolitisk strategi för Uppsala län

Vision:

År 2025 är Uppsala län en stark kulturregion med internationell lyskraft. Länet är ett kreativt kraftcentrum där ett dynamiskt konst- och kulturliv präglad av mod, bildning och nytänkande ger Uppsala läns samtid och rika historia en levande gestaltning.

Strategi

Landstinget och länets åtta kommuner samverkar med kulturinstitutioner, Regionförbundet, universiteten, det professionella kulturlivet, civilsamhället och andra aktörer på kulturens arena, för att tillsammans nå visionen. Kultur, bildning och kreativitet är självklara framgångsfaktorer för en demokratisk och hållbar regional utveckling i Uppsala län.

Mål:

- *Ett rikare konstliv*
- *En ökad kulturell delaktighet*
- *En attraktivare livsmiljö*

Konstpolitik – ett rikare konstliv

Målet för landstingets konstpolitik är att länet ska ha ett rikt konstliv av hög kvalitet.

För att nå målet ska landstinget:

- Underlätta för professionella kulturskapare att verka i länet
- Stimulera till ökad bredd och mångfald i länets konstliv
- Visa öppenhet för ny teknik och nya konstformer
- Främja gränsöverskridande möten

Konst är här synonymt med konstarterna och innebär gestaltning av upplevelser, idéer och kunskap i konstnärlig form inom till exempel litteratur, bild- och formkonst, musik, teater, dans och film.

Kulturpolitik – en ökad kulturell delaktighet

Målet för landstingets kulturpolitik är att länets invånare ska vara kulturellt delaktiga.

För att nå målet ska landstinget:

- Ge länets invånare möjlighet att vara skapande, kreativa och aktiva
- Ge länets invånare ökad tillgänglighet till konst- och kulturupplevelser
- Uppmuntra och stöda länsinvånarnas kunskapssökande
- Underlätta för människors möten

Kultur är här de värderingar, traditioner och livsstilar som håller samman en grupp, en befolkning eller ett samhälle i social gemenskap. Kulturbegreppet omfattar, förutom den professionella konsten inom alla konstarter, även deltagarkultur, amatörkultur, bildningsverksamhet och kulturarv.

Kulturplanering – en attraktivare livsmiljö

Målet för landstingets kulturplanering är att länts ska erbjuda en attraktiv livsmiljö

För att nå målet ska landstinget:

- Bidra till att konst och kultur blir mer tillgängligt i hela länet
- Integrera konst och kultur i det offentliga rummet
- Öka intresset och förståelsen för konst och kultur som utvecklingsfaktor
- Arbeta för ett rikt kulturliv som kan medverka till att utveckla och stärka länets profil

Kulturplanering handlar om samspelet mellan kultur, plats och identitet. Kulturplanering innefattar konsterna, kultur i dess breda bemärkelse, bildningsverksamhet och kulturarv, men också områden som samhälls-/ stadsplanering, besöksnäring samt kulturella och kreativa näringar.

Läs mer i "Konstpolitik, kulturpolitik och kulturplanering – övergripande mål och strategier för landstingets kulturinsatser" (2005)

Bilaga 4: Kulturpolitiska ord och begrepp

Aspektpolitik: Kultur kan vara ett redskap för samhällsförändring och bidra till många andra politikområden. Begreppet betonades i kulturdepartementets proposition 2009/10:3 *Tid för kultur*, och lyfte särskilt fram kulturens roll i utbildning, tillväxt, hälsa och miljö. Aspektpolitik innebär att kulturen instrumentaliseras – blir ett verktyg för ett annat område – och står därför i kontrast till *kulturens egenvärde*.

Enprocentregeln: Det finns ett beslut från 2001 att Enköpings kommun ska anamma enprocentregeln. Regeln innebär att en procent avsätts för konstnärlig gestaltning i samband med ny-, om- och tillbyggnad av kommunens fastigheter och offentliga rum. Den offentliga konsten – som alla har tillgång till – är en del av vårt demokratiska samhälle. Alla invånare, oavsett vem man är eller hur man lever, ska ha möjlighet att uppleva konst i sin närmiljö.

Det fria kulturlivet och det ideella kulturlivet: Det **fria** kulturlivet är ett samlingsbegrepp för både enskilda professionella kulturskapare inom olika konstarter (till exempel bildkonstnärer, författare, musiker, fotografer, dansare) och grupper, så som fria dans-, teater- och musikgrupper. Det fria kulturlivet bedriver sin verksamhet som ideell organisation, uppdragstagare eller som företag (utanför institution).

Det **ideella** kulturlivet: Begreppet syftar på ideell verksamhet som kulturföreningar och studieförbund står för. Det ideella kulturlivet är ofta arrangörer och har därför stor betydelse för att sprida konst, kultur, kulturarv och kulturmiljö till fler, och på fler platser.

Fria medel: Det offentliga stödet till kulturverksamhet brukar kanaliseras främst genom de institutioner som är en del av den kulturella infrastrukturen. Detta gäller både nationell, regional och lokal nivå. I mindre kommuner finns sällan många institutioner, men några exempel är bibliotek, museum, teater- eller konsertscen.

För att öka möjligheterna till publika kulturupplevelser och eget skapande kan det offentliga luta sig mer mot det fria kulturlivet - det vill säga enskilda professionella kulturskapare, fria teatergrupper, fria musikgrupper, konstnärer, författare – för att skapa konst och kultur. Det brukar kallas fria medel, medel som inte går genom en institution. Sådana medel kan till exempel vara verksamhetsstöd, projektstöd, resestipendier, eller medel som används för samverkan mellan det fria kulturlivet och det offentliga kulturutbudet och verksamheter.

Konst och kultur: I en vid definition innefattar begreppet kultur alla de materiella, intellektuella och känslomässiga egenskaper som präglar ett samhälle eller en grupp människor. Kultur innefattar livsstilar, traditioner och mycket annat. Konst ingår i begreppet kultur och avser här

skapandet inom alla konstarter. Genom att göra en uppdelning av det traditionella kulturbegreppet i konst och kultur skapas en klarare rollfördelning. Genom att föra en kulturpolitik där dessa begrepp samverkar kan konstnärligt skapande och ett gott klimat främjas.

Konstnärliga och kreativa näringar (KKN)/ kulturell och kreativ sektor: Begreppet handlar om att lyfta fram kulturskapande som en del av ekonomin i samhället. Dels som egen näringsgren och dels bidrag till andra näringar. En kritik mot begreppet KKN och aspektpolitik är att det är så stark betoning på näring, ekonomi och nytta med kultur. Begreppet *kulturell och kreativ sektor* förekommer parallellt.

Den konstnärliga kärnan: Ekonomiprofessor David Throsbys teori har använts för att förklara kulturens betydelse ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Teorin är beskriven som en serie cirklar uppbyggt kring *den konstnärliga kärnan* – konsten och konstnärerna. Ju längre ut i cirkelmodellen man kommer, desto mer kommersiell blir branschen som representeras. Modellen visar på vikten av att inte glömma bort den kreativa kärnan i samband med KKN. Det blir extra viktigt i en kommun som är helt beroende av enskilda professionella kulturskapare och fria grupper för sitt programutbud, då kommunala teatrar och konserthus konsthallar saknas.

Kultur: Ordet kultur används i många olika betydelser. I en snäv estetisk betydelse är kultur liktydigt med konst och avser skapande verksamheter som till exempel litteratur, teater, film, foto, musik och bibliotek. En vidare antropologisk betydelse av kultur relaterar till gemensamma normer, traditioner och mänskliga aktiviteter.

Det finns en tendens att tolka begreppet kultur brett, på ett sätt så att stort sett allt kan kallas kultur. I detta dokument avgränsas kulturpolitik till att omfatta kommunens kulturella infrastruktur och kulturverksamhet samt arbete med kulturarv och kulturmiljö. Utöver det även det fria och ideella kulturlivet och kulturella aspekter inom andra verksamhetsområden, till exempel inom fysisk planering, socialt arbete, skola eller besöksnäring.

Kulturens egenvärde: Begreppet avser "kultur för kulturens egen skull". Konst kan inte reduceras till ett redskap för ekonomiska, sociala, religiösa eller politiska syften utan att förlora innebörd, trovärdighet och kvalitet. När konstnärliga uttryck är ett mål i sig, och inte i första hand när de tillför något till andra områden, brukar det beskrivas som att värna kulturens egenvärde.

Kulturarv: Avser alla materiella och immateriella uttryck (spår, lämningar, föremål, konstruktioner, miljöer, system, strukturer, verksamheter, traditioner, namnskick, kunskaper etcetera) för mänsklig påverkan. Oavsett om det skrivs i obestämd eller bestämd form – kulturarv eller kulturarvet – innefattar det en mångfald av kulturarv. Ibland kan begreppet preciseras för att belysa särskilda delar av samhällsutvecklingen, till exempel det biologiska kulturarvet, det industriella kulturarvet eller modernismens kulturarv.

Kulturmiljö: Avser hela den av människor påverkade miljön, det vill säga som i varierande grad präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. Kulturmiljön och kulturminnen stärker den gemensamma identiteten och ger människor en möjlighet till förankring i historien. Vissa kulturmiljöer betecknas genom sina särskilda kvaliteter som särskilt värdefulla och många av dem är kulturhistoriskt intressanta.

Kulturpolitik: Innebär det offentliga åtgärder på kulturområdet, det vill säga det politiska sakområdet. Området definierades som ett eget politiskt sakområde då den första kulturpropositionen antogs av riksdagen 1974. Kulturpolitik handlar om fördelning av medel och om den roll statliga, regionala och lokala organ har för att formulera mål, prioritera uppgifter, stötta skapande av konstnärliga uttryck samt se till att konsten och kulturverksamheten når avsedda målgrupper. Kulturpolitiken ger ramar för kulturen och konsten men styr inte över det konstnärliga innehållet.

Konstpolitik: I det konstpolitiska perspektivet är den professionella konsten (alla konstarter) utgångspunkt för politiska beslut. Den fria konsten får stöd eftersom den är en utmanande och ifrågasättande kraft som utforskar tillvaron och samhället. Konsten är därför betydelsefull i ett demokratiskt samhälle. Med konst avses här konstnärers gestaltande av händelser, idéer, tankar, erfarenheter och kunskap i dans, teater, litteratur, film, musik, bildkonst och så vidare. Konstens kvalitet kan beskrivas utifrån utförande, teoretisk kunskap eller graden av nyskapande. Kvalitet är också något relativt som formuleras och omformuleras i olika tider av olika aktörer inom konstvärlden.

Kulturplanering: Kulturplanering handlar om samspelet mellan kultur, plats och identitet. Kulturplaneringen har ett brett kulturbegrepp som förutom konst, bildningsverksamhet och kulturarv innefattar bland annat stadsplanering, turism, kulturindustri och design. Kulturplaneringen ser till helheten, både stad och landsbygd. Varje plats, ort och län har kulturella möjligheter att ta tillvara, både för dem som bor där och för besökare. Goda kommunikationer är därför betydelsefullt för kulturplaneringen. Information och marknadsföring är andra sätt att göra kulturhistoriska miljöer, teatrar, museer och festivaler tillgängliga för fler.

Professionell kulturskapare: Professionell kulturskapare används i detta dokument som benämning på person som utövar ett konstnärligt yrke inom någon konstart. Ett annat begrepp, *professionell kulturutövare*, har en snarlik innebörd.

Principen om armlängds avstånd: Svensk kulturpolitik har i över 70 år följt principen armlängds avstånd, ett demokratiskt grundbegrepp vars tillämpning garanterar att kulturen inte kidnappas i politiska syften. Den innebär att politiken skapar förutsättningar för kultur, konst och konstnärlig verksamhet. Politiken ska fatta beslut om de offentliga kulturinstansernas funktioner och anslag men inte om det konstnärliga innehållet. Konstnärligt skapande ska varken bedömas eller förvaltas av politiska instanser.

Stöd till kulturverksamhet: Begreppet stöd används istället för bidrag.

Styrdokument: det finns många olika styrdokument. Här är ett sätt att skilja dem åt:

STRATEGI – avgörande vägval för att nå målen.

PROGRAM – verksamheter och metoder i riktning mot målen.

PLAN – aktiviteter, tidsram och ansvar.

POLICY – kommunens hållning.

RIKTLINJER – rekommenderade sätt att agera.

REGLER – absoluta gränser och ska-krav.

Uppföljning: Görs löpande enligt fasta rutiner för att ge besked om hur verksamheten utvecklas i något eller några avseenden. Uppföljning görs av både genomförande och resultat för att få underlag för korrigeringar "under arbetets gång".

Utvärdering: Görs vid särskilda tillfällen av noga utvalda "objekt" oftast som en efterhandsbedömning präglad av fördjupad analys och lärande. Utvärderingen tar ofta fasta på metod- och genomförandefrågor.

Ändamålsenlig lokal: lokal som är anpassad för ett konstnärligt behov som ska framföras i lokalen. Det finns olika behov för olika konstuttryck. Några exempel är ett scenrum, god akustik, ljud eller ljus, dansmatta.

Bilaga 5: Idébank

Idébanken innehåller sådant som har föreslagits under perioden augusti 2015 – november 2016. För att bli ett underlag som hålls levande och aktuellt över tid behöver det göras tillgängligt digitalt och öppet att föreslå idéer till.

Handlingskraft

- Det finns många tomma lokaler runt om i kommunen. Vi kan ha ett samarbete med föreningen Tomma Rum.
- Arrangera en skolutbudsdag i Enköping (behöver inte alltid åka till Uppsala eller andra län).
- Göra mer av El sistema, framför allt göra till ett långsiktigt projekt som engagerar barn och unga i olika åldrar och på fler ställen. Det är ett system som bygger samhällen, med musiken som verktyg. Det skapar självkänsla och motverkar segregation.
- Konstkub på torget, en mobil utställningsyta. (<http://www.lul.se/Landsting--politik/Nyheter/Kultur-i-lanet/Konstkuben-i-Mehedeby/>)
- Kulturlivet arbetar med tolerans och samverkar om projekt som går ut på att skapa möten.
- Kartläggning: hur fördelas kommunens kulturpengar? Går satsningar både till bredd och till spets? Hur är fördelningen mellan barn och unga, vuxna och äldre? Kan vi prioritera annorlunda? Finns det anslag som stödjer kulturens egenvärde och vad får kulturen kosta inom andra politikområden? Vi behöver en mix av allt för en bra kulturell infrastruktur.
- Kartläggning: hur fördelas pengarna inom förvaltningen? Mellan kultur och idrott (dela upp lokalstöd/bidrag och verksamhets-/projektstöd); mellan bredd och spets.

Kulturell infrastruktur

- Stödja alla föreningar med egen lokal som vill ta emot konstnärliga program som en del av den kulturella infrastrukturen. Detta genom att uppgradera teknik och utrustning (genom att söka stöd från till exempel boverket).
- På de områden där kommunen saknar delar av kulturell infrastruktur, skriver kommunen avtal/upphandlar lokaler och mötesplatser som motsvarar kulturlivets behov. Framför allt små scener och ateljéer, replokaler, skrivarrum och mötesplatser.
- Allt kulturutbud är samlat i en digital kulturapplikation, med både ett kulturkalendarium och en katalog över de verksamheter som finns – enkel för både arrangörer och både enköpingsbor och besökare att använda.
- Studiebesök i andra mindre städer med industriarv, till exempel Norrköping.
- Arrangera separata föreningsträffar - hembygdsföreningar för sig och musikföreningar för sig. Kom ihåg att det inte går att sätta likhetstecken mellan kulturföreningar och idrottsföreningar. Båda är oerhört viktiga för att skapa en rik fritid för invånarna men det sker på helt olika premisser och har olika stort egenvärde för dem som är engagerade i den. Vid dessa träffar bör man diskutera vilka möjligheter som finns för samarbeten mellan föreningarna och upplevelseförvaltningen. Detta i syfte att utveckla kulturlivet både i staden och på landsbygden, för att få ut optimal verksamhet av satsade medel. Att stödja engagerade organisationer med aktivitetsbidrag som är enkla att söka ger betydligt mera verksamhet än om förvaltningen själva arrangerar allt.

- Se över hur arkivinstitutioner gemensamt kan bidra till utvecklingen av Enköpings kulturliv. En möjlig form är att bilda ett råd med kulturarvsinstitutioner som omfattar både de institutioner som befinner sig i Enköpings kommun (museum, bibliotek, kommunarkiv) och aktörer på länsnivå (Upplandsmuseet och Folkrörelsearkivet).
- Skapa ett park- och trädgårdsmuseum, kopplat till parkerna, som byggs som en vinterträdgård och har utställningar om trädgårdskonst och arkitektur genom tiderna.
- Hälsostraden Enköping i Dr Westerlunds anda. Enköping kan genom sin unika miljö vara en förebild för hur olika resurser inom idrotts- och kulturområdet på bästa sätt kan samverka. Detta i syfte att lyfta folkhälsan men också lyfta Enköping till att bli en välbesökt och uppskattad turiststad under rubriker som; hälsa, rehabilitering, rekreation, fysisk aktivitet, upplevelser, njutning och möten.
- Satsa på upplevelser för alla sinnen längs stråket från kyrkan ner till Enavallen som "mind-, body- och spirit-stråk".
- Det behövs en landsbygdsutvecklare inom kommunen.
- Konsertkarusellen fungerar bra men vi vill vara med och önska arrangemang. Arrangörerna borde få större del av intäkterna från karusellerna.
- Helsingborgs kommun har en visionsfond för att stödja stora och små idéer för att utveckla kommunen i riktning mot vision Helsingborg 2035. Den har bland annat bidragit till plattform kontorshotellet för kultur och konst, med ateljéer, kontor och utställningsytor.
- Ta tillvara på digitaliseringens möjligheter.
  - Fritt wifi för besökare i kommunens lokaler och parker.
  - Nytt biblioteksdatasystem.
  - Utöka digitala tjänster och utbud via bibliotek
  - Digitalt boknings- och biljettsystem (digitala biljetter).
  - E-tjänster, till exempel blanketter, ansökningar om kulturstöd, ansökan till kulturskolan.
  - Utöka digitala skyltar inom och utomhus.
- E-tjänster via Kontaktcenter. En förebild att titta närmare på är Mejeriet i Lund.
- Det finns idrottsfält, idrottshallar och andra ytor för idrott i nästan varje krans. Det är självklart inom idrotten och borde vara lika självklart att ha motsvarande ytor för kultur.
- Se fritidsgårdarna som de kulturhus de en gång var!
- Vi behöver bidragsformer som möjliggör spontankultur. Någon form av snabba pengar till försöksverksamhet.
- Det behövs fler ytor på stan för spontankonst, både street art och stickningskonst.
- Tänk om vi kunde säsongsutnyttja till exempel ishallen för olika kulturarrangemang på sommaren?

Tillgängliggöra kultur

- Kartläggning om de kulturella aktiviteternas betydelse för god integration och för att motverka utanförskap.
- Enköping är ett "Finskt Förvaltningsområde" och kommunen kunde gärna skapa fler kulturaktiviteter för finsktalande barn och unga. Aktiviteter där barnen har möjlighet att träffa varandra och skapa kultur tillsammans. Önskar också en finsktalande person på upplevelseförvaltningen som jobbar med de finska kulturfrågorna.
- Genomgång av samtliga lokaler - hur tillgängliga är de?
- Enköping borde ha ett nytt inkluderande arrangemang som attraherar alla åldrar, till exempel en kultur- eller musikfestival, kanske med berättandet som motor.

- Återinför läsnätter!
- Dagens hemsida finns delvis på engelska, men den text som finns där riktar sig huvudsakligen till turister, inte boende i kommunen.
- Korpen-kultur på kulturskolan.
- Studiebesök på Kuben i Södertälje. Det har blivit en träffpunkt för alla. Idrottssal, café, utbildning, SFI, arbetsplats. Idrott och kultur ihop.
- Teater på hållristningarna, fylkeberget och några av borgarna.
- Enköping är en rik kulturbygd, vi borde visa upp dess rika historia med alla dess åldrar, titta längre bak i tiden än Dr Westerlund (runt 1850).
- Det finns ett Ungdomens hus, men inget Äldres hus. Det råder brist på lokaler för verksamhet för äldre som bland annat PRO erbjuder.
- Ett kulturmuseum som fungerar som Tom Tits i Södertälje – besökaren är välkommen att prova olika konstuttryck på ett sätt som sänker trösklarna.
- Kartläggning om hur tillgängliga lokaler för kulturverksamhet är, både vad gäller anpassning till olika funktionsvariation och utifrån hur höga trösklarna upplevs (attityder och föreställningar).
- Ta tillvara på digitaliseringens möjligheter.
  - Digitalt kulturutbud, till exempel föreläsningar, konstutställningar, sagostunder osv.
  - Digital undervisning via kulturskolan.
  - Kommunikation, marknadsföring för att nå nya grupper.
  - Språkutveckling och översättningar.
  - Visa film- och teaterföreställningar digitalt, från till exempel Metropolitan.
  - Streaming av programutbud till fler lokaler samtidigt.
  - Utveckla virtuella rum som verktyg så att fler målgrupper kan få uppleva och ägna sig åt eget skapande inom till exempel bild eller musik.
- Vi skulle behöva jobba med normen kring kultur. Diskutera föreställningen om att det finns finkultur (för andra) och...vanlig kultur (för mig). Kanske titta på arrangören som hade en skylt att det var tillåtet att gå i pausen och rent av få pengarna tillbaka.
- Att sänka trösklarna handlar om berättelser och att få möta människorna bakom ett konstverk eller en verksamhet. Det är viktigt att få ett sammanhang runt.
- Att sänka trösklarna till kultur handlar också om att locka de som är uppvuxna i en idrottsfamilj
- En tatueringssmessa skulle locka många. Kanske kombinera det med andra typer av konstnärliga uttryck som många inte tänker att det är konst – street art, till exempel.
- Var intressant det vore om vi hade dans och parcour på kyrkoruinen
- Vi kunde använda idrottshuset mer till konst och kultur i syfte att sänka trösklarna. Det är en mötesplats för MÅNGA, där information om olika kulturarrangemang skulle kunna nå fler, men det skulle också kunna vara mer konst och kultur i lokalerna.
- Det kan vara långt att röra sig mellan olika sfärer – idrott och kultur. Behövs mötesplatser. Om inte människan kommer till kulturen, kan kulturen komma till människan.
- Det finns många interaktiva hjälpmedel som vi skulle kunna använda för att sänka trösklarna till kultur. Till exempel kunde vi ha en dator/interaktivt verktyg i idrottshuset, eller nya simhallen med olika fakta, både som bildning och för att öka nyfikenheten att ta del av mer.
- Unga örnar har haft intressanta projekt, som sänker trösklarna på olika sätt. Till exempel sykurer för kullar, biljard för tjejer.
- Vi skulle behöva fler lokaler som lockar både unga och äldre.

- Behövs anläggningar som utnyttjar befolkningens behov av spontanaktivitet – både kultur och idrott
- Det borde sitta information om kulturarrangemang på fler platser, till exempel på anslagstavlor vid elljusspårerna
- Erbjuder olika arrangemang inom kultur och idrott samtidigt, så att den publik som kom till det ena, också lockades att ramla in på det andra. Varför inte prova Öppna veckans kulturaktiviteter för vuxna också? Och att utöka dem till fritidsgårdarnas verksamhet under hela året.
- När föräldrarna har dötid i samband med barnens träningar kunde det finnas reklam om museet eller rent av en utställning i idrottshallen.
- När vi pratar om funktionsvariationer är det viktigt att inte bara LOKALEN är anpassad, utan också verksamheten. Det är viktigt med levande landsbygd och då behövs infrastruktur på landsbygden. Det är för dyrt för kommunen att bygga nya lokaler i kransen, så det vore mycket bättre att samarbeta med de samlingslokaler som finns – till exempel bygdegårdar och hembygdsföreningar med egna lokaler.
- Att tillgängliggöra kultur är inte bara att fokusera ett nytt centralt kulturhus, utan att kommunen ägnar sig åt uppsökande verksamhet – dit där människor bor.
- Att sänka trösklarna handlar också om identifikation.

Samarbete

- Studiebesök till IDA-projektet i Västerås, där kulturskolan, socialen och skola samarbetar om kulturprojekt för grundskolan (förskoleklass- år 3, eventuellt även år 4-6).
- Hitta samverkan med socialen om riskgrupper – överös dem med resurser NU (kultur), så kommer det kosta betydligt mindre sen. Det är ingen som tänker långsiktigt...Leta reda på forskning om hur man kan räkna på sociala investeringar. Följ upp och gör en pilotsatsning av det.
- Man borde starta ett nätverk med socialförvaltningen, upplevelseförvaltningen (kulturskolan och fritidsgårdarna) och utbildningsförvaltningen.
- Infarten till Enköping kunde vara mer levande. Vid avfarten från E18 har kommunen köpt mark och tillsammans med upplevelseförvaltningen lagt uppdrag om offentlig gestaltning, som lockar besökaren. Man blir nyfiken! Man kommer som i en park av installationer. Och en ny slogan: vill du uppleva mer - sväng av nu! Vi stödjer och synliggör unika samarbeten som utvecklar alla kulturaktörer och ger massor av nya arbetstillfällen.
- Samverka mellan kommunal verksamhet, kulturföreningar och studieförbund. Till exempel kunde gärna Enköpings musikklubb och Forsby kvarn samarbeta mer med kulturskolan.
- Det behövs ett arrangörsnätverk – för erfarenhetsutbyte och utvecklingsarbete, till exempel kompetensutveckling inom arrangörskap, eller publikutveckling.
- Turismstatistik: det vanligaste besöket till Enköping är till släkt och vänner (40%), och vistelse i eget fritidshus (12%). Idag kommer besökare främst på veckorna. Många besökare bor över hos familj eller i eget fritidshus (nästan 60 övernattningar per år/fritidshus).
  - Under sommartid händer det som minst i staden. Det borde finnas en enorm potential i att utöka kulturutbud och verksamhet på somrarna och under helgerna.
  - De flesta besöker med egen bil – det borde finnas en potential för tågpaket (med upplevelse, middag och övernattning).

- Synliggör och utveckla kulturmiljöerna – så fler besöker och får mer info. Gör det möjligt att betala/lägga ett bidrag/swisha eller ringa in ett bidrag på plats.
- För att stödja en levande debatt och kunskapshöjning kan vi arrangera diskussionsserier om till exempel:
  - att mäta kultur
  - kulturens egenvärde, varför är det viktigt att värna det?
  - 1%-regeln
  - workshop om principen om armlängds avstånd med fallstudier.
- Enköping kunde ha en Magnoliafestival och kombinera det arrangemanget med musikarrangemang. Det är ofta ungefär samma målgrupp som uppskattar magnolior och till exempel klassisk musik (eller nutida konstmusik).
- Kommunen kunde erbjuda kompetensutveckling och vidareutbildning i konstnärliga uttryck och konstnärliga arbetsprocesser för pedagoger i skolan (eller för den delen för alla inom vård, skola, omsorg). Syftet är att skapa förståelse för människans estetiska språk och visa på mervärdet i ordinarie verksamhet.
- Kommunen behöver hitta rutiner och arbetsprocesser för hur de olika förvaltningarna kan samarbeta om kulturfrågor. Ett sätt är att ha fler tillfällen då olika förvaltningars medarbetare möts.
- Vi kan utveckla samarbete mellan idrott och hälsofrämjande arbete ihop med biblioteket. Samarbeta om föreläsare, litteratur (både fakta och skönlitteratur). Ljudbokspromenader vore ett intressant sätt att blanda kultur och hälsa.
- Det borde vara samöppet på biblioteket när det är idrottsevenemang på Enavallen!